

מאמרי פחד יצחק
מאמר מט

ה. ונקדים דברי הרמב"ן על הפסוק "זר וזב סביב" ביאור סוד השולחן: כי ברכת השם מעת בריאת העולם לא תברא יש מאין, אבל עולם כמנהגו נוהג, דכתיב "וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד". אבל כאשר יהיה שם שרש דבר תחול עליו הברכה ותוסיף בו כאשר אמר אלישע "הגיד לי מה יש לך בבית", וחלה הברכה על האסוף ומלאה כל הכלים. באליהו כד הקמח לא כלתה וצפתת השמן לא חסר. וכן השולחן ולחם הפנים בו תחול הברכה וממנו יבוא השובע לכל ישראל. עד כאן. והיינו שלא מדובר כאן כאילו יש גבול ומדה בכוחו של נביא לשנות הטבע, אלא מדובר בברכת השם מעת היות העולם לא תברא יש מאין, אלא עולם כמנהגו נוהג כמו שכתוב "וירא אלקים וגו' והנה טוב מאד".

ו. והיינו שהבריה מצד עצמה היא "טוב מאד", מלאה ברכה כמו שנאמר עליה בשעת בריאתה. ובין דבריו דרך מה שאנו רואים תהליך של צמיחה, מתוך גרעין קטן יוצא שפע של פירות. גידול זה ברכה של התפשטות היא. תהליך זה תהליך טבעי הוא, כמנהגו של עולם. גידול זה הנתון בטבעו של עולם ביטוי הוא ל"טוב מאד" של הבריה. "טוב מאד" פירוש התפשטות הטוב. וזוהי ברכה. אמנם טבע ראשוני זה נפגם על ידי אותו מעשה שבעקבותיו נגזר "קוץ ודרדר תצמיח לך", ובתהליכי הברכה של העולם הוכנס גורם של קלקול וחסרון.

ז. ולפי הרמב"ן למדנו יסוד חדש, שפעולת אלישע אינה רק ענין של "מופת" של שינוי טבע לבד, אלא שבכאן היה כוחו של אלישע "צוריקצושטעלן" (להחזיר) את ה"טוב מאד" המקורי של הבריה, וממילא נמשך שפע לתוך אותו אסוף, בכדי שתחול הברכה. בעיקר בא כאן ביטוי לכוח אלישע לסלק את מניעת "קוץ ודרדר", בכדי להגיע ל"טוב מאד" המקורי, ומשם נמשך שפע רב, ו"טוב מאד" נאמר על הבריה, על הקיים. אם כן צריכים חפצא של בריאה שהיא מציאות של "יש" שעליו תחול הברכה.

ח. ולפי זה עלינו להבין שמעלת ארץ ישראל של "זבת חלב ודבש" אינה בעיקרה מצד מציאות החלב ודבש, אלא שמורה היא על תכונה של "זבת", של ברכה וריבוי. וכאן נפנה להתחלת דברי הרמב"ן בענין עשיית השולחן, שמתחיל לזה שהשולחן הוא סימן למלכות, עושר וגדולה בישראל. משולחן זה יצאה עשירות לכל ישראל. מפני שאם רק תסולק המניעה של "קוץ ודרדר" אזי רק על מציאותו של "שרש דבר" לבד כבר תחול ברכה, "כאשר יהיה שם שרש דבר תחול עליו הברכה ותוסיף בו". זר וזב הוא הסימן לעשירות. וסימן זה משמש "שרש דבר" להתפשטות העשירות בישראל. (ונראה מדבריו שענין המשכן בכלל הוא החזרת העולם ל"טוב מאד" המקורי שבו.) "זר וזב" במשכן הוא דוגמת "אסוף השמן" אצל אלישע.

ט. ומה שנאמר על ארץ ישראל "זבת חלב ודבש", הכוונה היא שקדושת ארץ ישראל תשפיע שעל חלב ודבש שבה יחול ריבוי. ההדגשה כאן היא על כוח הברכה וה"טוב מאד" ועל ידו תוספת ברכה, שבזה דומה קדושת ארץ ישראל לקדושת השולחן במשכן, לזר וזב שבו.

מן ההכרח לומר שהתורה"ק הקו"מ והמאחר בכדי ללמדנו דרך והדרכה נפלאה ביסוד נכבד בדרכי העבודה, הנה כאשר אמר הכתוב 'ועשו לי מקדש' היתה הכוונה על השראת השכינה בתוך כל אחד ואחד מ'ישראל' וכמו שאמרו במדרש (נר"י יט, יג) 'עיקר שכינה בתחתונים היתה'. ועבודת כל איש ישראל להביא להשראת והשכנת השכינה בתוך גופו, לטהר ולהעלות גופו לבחינות הקדושה, ועל דרך שהאריך א"ז הר"ק מ"ש שער נאבילי זיע"א בספד"ק מאור עינים בפרשתן, שהוא בחינת חודש אדר, ומרומז בשם החודש אדר, תיבות א' ד"ר, להשכין ולהכין דירה בתחתונים לאלופו של עולם, אמנם כאשר כל אחד ואחד מ'ישראל' מחשב חשבונו של עולם, הרי לב יודע מרת נפשו, עד כמה התרחק מאיתו יתברך, ומן הנמנע שיגיע לכדי מידת השראת השכינה הקדושה בגופו הגשמי והחומרי, והיאך יכולה השכינה הקדושה לשכון בגוף חומרי מלא הבלי העולם הזה, והיאך יתכן זה כלל, הן השמים ושמי השמים לא יכללוהו, ובוודאי גוף גשמי של איש פשוט מ'ישראל'.

ע"כ כן הקדימה התורה"ק התיבות המאוחרות ואמרה 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם', בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, ללמד שיש לכל אחד ואחד מ'ישראל' היכולת להגיע לידי השראת השכינה בביתו ובגופו, והדרך לבוא לכדי כך, הוא על פי המשך דברי הכתוב 'ככל אשר אני מראה אותך', היינו שהקב"ה מראה לכל איש ישראל את משה רבינו רעיא מהימנא שהוא מבחר הבריאה, וכל איש ישראל יכול להגביה עיניו ולראות היאך משרע"ה שהיה ילוד אשה, והיה בשר ודם ככל אחד מ'ישראל', הגיע עד דרגת איש אלוקים, עד הדרגא הגבוהה ביותר שיכול

כתיב בפרשתן במעשה השולחן (פס, מד) 'וצפית אותו זהב טהור ועשית לו זר זהב סביב'. וכתב בע"ה המורים 'זהב בגימטריא דוד, שהוא יזכה לזר של מלכים'. הרי שסעודתן סעודת דוד מלכא משיחא, יש לה שייכות לפרשתן. ובאמת מצינו שיש שייכות מיוחדת בין דוד המלך ע"ה ובין לחם הפנים, שהלוא כאשר בא דוד אל אחימלך הכהן בברחו מפני שאול המלך, וביקש ממנו שיספק לו ולנערים אשר איתו דבר מאכל על מנת להשיב את נפשם, אחר שכבר לא בא אוכל אל פיהם זה כמה ימים, כתיב שם (ט"ז כ"א, ה-ו) 'ויען הכהן את דוד ויאמר אין לחם חול אל תחת ידי כי אם לחם קודש וגו' ויתן לו הכהן קודש כי לא היה שם לחם כי אם לחם הפנים המוסרים מלפני ה' לשום לחם חם ביום הלקחו'. מצינו אם כן שלא זו בלבד שדוד המלך מרומז בפרשתן בזר הזהב של שולחן לחם הפנים, אלא עוד זאת שמסובב הסיבות סיבב את הדברים כך, שדוד המלך יצטרך לאכול מלחם הפנים.

ילוד אשה לבוא, ולרמז בא שכל אחד ואחד מ'ישראל' יכול להגביה ולקדש עצמו עד הדרגא הכי גבוהה, ולזה פתחה התורה"ק ואמרה שיש לכל אחד ואחד היכולת להיות בבחינת שכנתי בתוכם, 'ושכנתי בתוכם'. והדרך לבוא לכדי זה, הוא להביט ולראות בדמותו ובחינתו של משרע"ה, 'ככל אשר אני מראה אותך'.

וזה היה גם בחינתו וענינו של דוד המלך ע"ה, שהיה ממשיך פרנסה לכל עם ישראל בכל יום ויום, וכמו שאמרו חז"ל בברכות (ג:) 'כיון שעלה עמוד השחר נכנסו חכמי ישראל אצלו, אמרו לו אדונינו המלך, עמך ישראל צריכין פרנסה, אמר להם לכו

והנה בפרשתן כתיב (פס, מ-ט) 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם'. ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו'. וידועים בזה דברי המדרש (פסג נאשין פק' נפרשמן, וכן כמנ ד"ס פ"ס נפישו למוס מדעמו) 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כל אחד ואחד מ'ישראל'. הלאורה הוא דבר תימה היאך יכולים להכין משכן להשראת השכינה בתוך כל אחד ואחד מ'ישראל', והנה התורה"ק נצחית בכל דור ודור ובכל נשמה מ'ישראל', והלוא נשמות שנתרחקו מאוד, ונטמאו בממאות ועבירות קשות, והיאך יכולה השכינה לשרות בתוך כל אחד ואחד מ'ישראל', ומאחר שאין מקרא יוצא מידי כבודו, מוכח שהכוונה בתוך כל אחד ואחד מ'ישראל' ממש, בכל הדורות, והוא דבר תימה ופלא.

לבאר זאת יש לומר בהקדים תמיהה רבתי שיש לתמוה בסדר הכתובים, במה שאמר הכתוב 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם'. ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו'. וכתב רש"י זלה"ק 'ככל אשר אני מראה אותך - כאן את תבנית המשכן. המקרא הזה מחובר למקרא שלמעלה הימנו ועשו לי מקדש ככל אשר אני מראה אותך'. ואף שבאמת כך הוא, שמקרא זה מחובר למעלה, מכל מקום צ"ע למה לא נאמר הכתוב כהלכה 'ועשו לי מקדש ככל אשר אני מראה אותך'. ולמה נאמר הכתוב בסירוס המקראות, לאחר המוקדם ולהקדים המאוחר.